

GLEDALIŠKI LIST
MESTNEGA GLEDALIŠČA
V CELJU • SEZONA 1953-54
LETO VIII • ŠTEVILKA 9

P R V A
JUGOSLOVANSKA
J A V N A
EKSPERIMENTALNA
UPRIZORITEV
V »GLEDALIŠČU
V K R O G U«

W. O. SOMIN
A T E N T A T

PRVA JUGOSLOVANSKA JAVNA EKSPERIMENTALNA
UPRIZORITEV V »GLEDALIŠČU V KROGU«

FOYER CELJSKEGA GLEDALIŠČA

W . O . S O M I N
A T E N T A T

Drama v treh dejanjih

Prevedel: Bojan Stupica

Režija: Balbina Battelino-Baranovičeva

Kostumi: Mija Jarčeva

IGRAJO:

Avgust Bergman Milan Brezigar
Liza Bergman Marija Goršičeva
Radijski napovedovalec Vladimir Novak

Inspicient Vladimir Novak, suflerka Tilka Svetelškova, lasuljar Vinko Tajnšek, lasuljarka Pavla Gradišnikova, razsvetljava Bogo Les, odrski mojster Franjo Cesar, mojstra v krojačnici Jože Gobec in Amalija Palirjeva.

P R V A P R E I Z K U Š N J A
» G L E D A L I Š Č A V K R O G U «
P R E D J U G O S L O V A N S K I M O B Č I N S T V O M

Evropsko gledališko življenje zajema zadnja leta določena stagnacija. Ostrejši kritiki trde, da ta stagnacija zavzema že oblike izrazite gledališke krize. Kar zadeva igro, režijo, scenografijo in kostumografijo, je ta trditev brez dvoma močno pretirana. Ni pa pretirana glede dramatike, ki kot specifična literarna zvrst preživlja v Evropi eno svojih najbolj

žalostnih obdobjih. Dobrih izvornih dramskih del v Evropi odločno primanjkuje, ameriška moderna dela pa Evropa razen Avstrije in Nemčije sprejema z rezervo. Za izvorno dramatiko, kolikor je danes v Evropi nastaja, je značilna neka razcepljenost sil, neko tipanje in iskanje bodisi ob stari formi, pa z novo svetovnonazorsko in idejno vsebino, bodisi ob bolj ali manj formalnem eksperimentiranju. Dramaturška kriza se v gledališčih odraža dovolj negativno: analiza repertoarjev kaže, da so v glavnem eklektični, dostikrat sestavljeni formalistično, ne pa kot organska posledica jasnih idejno in umetniško utemeljenih repertoarnih principov. Evropsko gledališče je preživelo fazo, ki jo je začel Antoine, toda jasne poti iz tega stanja mu moderna evropska dramatika ne nakazuje. Cela vrsta poskusov, ki jih je treba registrirati, nikakor ne pomeni izhoda iz tega položaja in sicer iz preprostega razloga, ker gredo ti poskusi v različne smeri. Recidiv ekspresionizma, recidiv nove romantike, recidiv kulta poetične besede v gledališču, — vse to so poskusi, o katerih je komaj mogoče trditi, da se v katerem od njih skriva klica nove gledališke revolucije. Padec gledališkega obiska v Evropi v zadnjih letih prav gotovo ni zgolj posledica neurejenih gospodarskih in političnih razmer, pač pa med drugim tudi posledica omenjene stagnacije.

Eno pa je gotovo: revolucija sodobnega gledališča bo morala poiskati pot nazaj k igralcu, k človeku na odru, k njegovi psihologiji, ki jo bo morala znati razkriti, prikazati in do dna razgaliti na nov način. Človeka na odru bo treba osvoboditi v tem smislu, da razčistimo okoli njega včasih kar neprehodno goščavo drugotnih gledaliških izraznih sredstev, ki ga preraščajo in ga namesto tega, da bi mu pomagale, motijo, ovirajo in hrome.

Jean Vilar, danes prav gotovo eden najpomembnejših svetovnih gledaliških ustvarjalcev, je v klasiki, ki jo uprizarja, postavil igralca v abstrakten prostor, dobro se zavedajoč, da igralec mora in more ta abstraktni, zgolj formalno omejeni, z ničemer pa vsebinsko determinirani prostor sam, s svojo človeško vsebino in umetniško silo popolnoma jasno determinirati in ga obvladati. S tem pritegne igralec vso pozornost nase.

Drug, ekstremen poizkus v tej smeri pa predstavlja tako imenovano »gledališče v krogu«. V bistvu to ni nič novega, saj je neke vrste gledališče v krogu povezano s prazčetki gledališča sploh. Mogoče so prve pobude za ta poizkus celo formalnega značaja: igralca postaviti v sredo med gledalce in s tem doseči, da bo njegov vpliv na občinstvo intenzivnejši in njegov stik z gledalcem intimnejši. Toda ta vsebinski učinek je že posledica formalnega dejstva, da se je izpremenil gledališki prostor kot celota in da je izginila formalna pregraja med igralcem in gledalcem na rampi.

Dramaturška kriza, pred katero si tudi pri nas v Jugoslaviji ne moremo več zatiskati oči, ima razlog več kot v ostali Evropi.

Ta razlog je v naših pomanjkljivih zvezah z inozemstvom in v neurejenih odnosih z gledališkimi založbami in zavodi za zaščito avtorskih pravic. Rešitev tega vprašanja ni v rokah gledaliških delavcev, ali točneje, ni odvisna od njih. Dovolj dolgo že opozarjamo pristojne državne organe nanj in prej ali slej ga bo treba urediti. Pač pa je v naših rokah nekaj drugega: v okviru možnosti storiti vse, poizkusiti vse, kar ima v sebi toliko pozitivnega jedra, da bi moglo doprinesiti vsaj delček k smotru, ki se glasi: ustvariti resnično živo gledališče,

tako gledališče, v katerem bo gledalec začutil utrip časa, v katerem bo našel svoje probleme, svojo žalost in svoje veselje. Občinstvo mora začutiti, da se v gledališču nekaj dogaja, obstati mora pred spoznanjem, da gledališki delavci iščemo, tipamo, delamo, poskušamo, vedeti mora, da nam gre človeško in umetniško krvavo zares. Potem nam bo prislulnil, z nami bo čutil, z nami se bo veselil, če bomo uspeli, z nami se bo jezil in žalostil, če ga bomo polomili, toda zameril nam tega ne bo. Brez tako tesne povezanosti smo v nevarnosti, da postane obisk gledališča le še navada, malomeščanska družabna obveza ali pa modna revija v foyerih med odmorih. In zavladalo bo vsesplošno zadovoljstvo: obiskovalci (dvomim, da bi jih bilo posebno veliko) bodo zadovoljni ob zavesti, da veljajo za kulturne ljudi, gledališčniki pa bomo zadovoljni, ker so vse planirane premiere šle mimo nas (včasih dobesedno mimo nas) brez škandalov, rizika in smrtne treme. In zgodi se nam lahko, da bo nemogoč paradoks postal resnica: gledališče, najbolj živa od vseh vej umetnosti, bo v naši sredi v miru za večno zaspalo. Imeli bomo mrtvo gledališče.

Ker smo torej mnenja, da je treba poizkusiti vse, da cepimo naše gledališče z novimi sokovi, ali da te sokove vsaj preizkusimo in jih potem sprejmemo ali odklonimo, smo se odločili, da v celjskem mestnem gledališču pripravimo eksperimentalno uprizoritev v »gledališču v krogu«. V režiji Balbine Battelino-Baranovičeve pride v četrtek 10. junija na ta eksperimentalni okrogli oder Sominova drama ATENTAT. Odrsko ploščad smo postavili v foyeru, ki je ravno dovolj velik, da se bo v njem lahko zbralo vse tisto občinstvo, ki se za tovrstne poizkuse zanima.

Zavedamo se, da je naše početje drzno in da upanje v uspeh ni posebno veliko: psihološki skok iz standardnega gledališča v ta ekstremni poskus je tako za igralce kot za obiskovalce zelo tvegan. Če kljub temu vztrajamo, ne delamo tega iz težnje po originalnosti za vsako ceno, kar se nam v zvezi z letošnjim repertoarjem rado očita, marveč zato, ker se živo zavedamo svoje dolžnosti, da storimo vse, da vdihnemo celjskemu gledališču živo življenje, da ustvarimo najožje stike z občinstvom, da ga pritegnemo in združimo okoli te najvišje celjske umetniške ustanove.

V temelje mladega gledališča, kakršno je celjsko, mora biti vbetonirana naravnost blazna, slepa zaverovanost v umetniško poslanstvo gledališča in v njegovo upravičenost v tako majhnem mestu.

Torej to, ne pa želja po originalnosti, je vzrok, da bo »gledališče v krogu« prvo preizkušnjo pred občinstvom v Jugoslaviji doživelo prav v Celju.

Lojze Filipič

Gledališki list Mestnega gledališča v Celju. Izhaja za vsako premiero. Sezona 1953-54. Posebna izdaja. (Številka 9.) Letnik VIII. Lastnik in izdajatelj Mestno gledališče Celje. Predstavnik Fedor Gradišnik sen. Urednik Lojze Filipič. Tiska Celjska tiskarna v Celju. Naklada 300 izvodov. Cena izvodu deset dinarjev.

GLEDALIŠKI LIST

**MESTNO GLEDALIŠČE
CELJE**